

6. Suhomlinskiy, V. A. Sto sovetov uchitel'yu [Text] / V. A. Suhomlinskiy. – Kyiv: Radyanska shkola, 1984. – 254 p.
7. Bekh, I. D. Osobystisno-zorientovane vyhovannya [Text]: navch.-metod. pos. / I. D. Bekh. – Kyiv: IZMN, 1998. – 204 p.
8. Bekh, I. D. Psychologichna sutnist gumanizmu u vyhovanni osobystosti [Text] / I. D. Bekh // Pedagogika i psykholohiya. – 1994. – Vol. 3. – P. 3–12.
9. Kulnevich, S. V. Pedagogika lichnosti. Ot kontseptsiy k tehnologiyam [Text] / S. V. Kulnevich. – Moscow, 2001. – P. 69–76.
10. Khairulina, V. M. Piznavaty sertsem [Text] / V. M. Khairulina // Pedagogichnyi dyskurs. – 2011. – Vol. 10. – P. 500–505. – Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2011_10_123
11. Kevishas, I. Prostranstvo proyavlenya duhovnosti v protsesse podgotovki buduschego uchitelya v vuze [Text] / I. Kevishas // Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky. – 2014. – Vol. 113. – P. 3–13.

Дата надходження рукопису 26.09.2017

Kievisas Ionas, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of Music, Lithuanian University of Educational Sciences, Studentiv ave., 39, Vilnius, Lithuania, 08106
E-mail: kievisas@gmail.com

Rastrygina Alla, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Department, Department of vocal-choral disciplines and methods of musical education, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Shevchenka str., 1, Kropyvnytskyi, Ukraine, 25006
E-mail: rastrygina.alla@gmail.com

УДК 371.134/378.22/811.58

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.116541

СУТНІСТЬ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ У ГАЛУЗІ СХОДОЗНАВСТВА В ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

© Н. О. Оськіна

В цьому дослідженні було з'ясовано сутність підготовки бакалаврів у галузі сходознавства у педагогічному університеті. А саме: було актуалізовано питання щодо розуміння бакалаврами у галузі сходознавства сутності власної підготовки; визначено поняття підготовки бакалаврів у галузі сходознавства у педагогічному університеті; були схарактеризовані навчально-теоретичний, практично-дослідний, особистісно-рефлексивний та мотиваційно-ціннісний компоненти підготовки бакалаврів у галузі сходознавства у педагогічному університеті

Ключові слова: сутність, підготовка, професійний, бакалаври, сходознавство, компоненти, компетентність, педагогічний, університет, галузь

1. Вступ

Важливість підготовки фахівців у галузі сходознавства, історично зумовлена довготривалими взаєминами України із народами Сходу, географічними й політичними передумовами, спонукала появу наукового інтересу до східних країн. Зараз, коли інтенсивно розширюються політичні, економічні та культурні зв'язки України із країнами Сходу, зокрема із Китаєм, Туреччиною, Ізраїлем, тощо, особливо зростає суспільна потреба у підготовці фахівців-сходознавців, які б забезпечували налагодження стосунків із цими країнами.

Також спостерігаються тенденції до розширення списку спеціальностей із підготовки фахівців-сходознавців, до підвищення зацікавленості молоді у пізнанні культурно-історичних цінностей та до розвитку толерантного ставлення молоді до ментальності, етнопсихологічних особливостей країн та народів Сходу. Це, в свою чергу, призводить до необхідності підготовки фахівців із професійними знаннями, уміннями, навичками діяльності у вузьких професійних сферах у галузі сходознавства, які б одночасно були кваліфікованими педагогами, вчителями, ви-

кладачами і могли задовольняти суспільний та освітній попит.

2. Літературний огляд

В результаті аналізу сучасних психолого-педагогічних досліджень із професійно-педагогічної підготовки бакалаврів у галузі сходознавства в педагогічному університеті було з'ясовано наступне.

Взагалі підготовка педагога до майбутньої діяльності була предметом дослідження багатьох учених. Так, наприклад, мають місце узагальнюючі дослідження із педагогічної діяльності і проблеми формування особистості учителя [1] та із формування і розвитку професійної усталеності вчителя [2]. Також спостерігаються дослідження із специфічного аспекту професійно-педагогічної підготовки, як то, наприклад, підготовки майбутнього вчителя на основі інноваційних технологій [3]. Підготовка також розглядається деякими ученими крізь призму формування чи то компетентності [4], чи то готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності [5].

Зокрема науковці досліджували такі питання підготовки фахівців-сходознавців:

– лінгвістичні та методичні аспекти набуття майбутніми фахівцями-сходознавцями професійних знань [6, 7];

– професійні компетенції сходознавців у сфері культури взагалі та міжкультурної взаємодії [8];

– перспективи розвитку науки сходознавства в Україні, питання формування гуманістично налаштованої, зорієнтованої на діалогічні відносини особистості фахівця-сходознавця [9, 10];

– історичні, етнопсихологічні аспекти країн Сходу, психолого-педагогічні аспекти підготовки майбутніх філологів-сходознавців [11, 12].

Той факт, що підготовка бакалаврів у галузі сходознавства саме у педагогічному університеті залишилася поза увагою зазначених вчених, дає нам змогу актуалізувати дослідження цієї проблеми.

3. Мета та задачі дослідження

Метою дослідження є з'ясувати сутність підготовки бакалаврів у галузі сходознавства у педагогічному університеті.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

– актуалізувати проблему сутності підготовки бакалаврів у галузі сходознавства у педагогічному університеті;

– дослідити поняття професійної підготовки взагалі та стосовно бакалаврів у галузі сходознавства у педагогічному університеті;

– визначити і схарактеризувати компоненти підготовки бакалаврів у галузі сходознавства у педагогічному університеті.

4. Сутність і структура підготовки бакалаврів у галузі сходознавства у педагогічному університеті

Було проведено дослідження, яке передбачало анкетне опитування студентів першого і другого курсів факультету іноземних мов із спеціальностей 014 Середня освіта (мова і література (китайська)), 014 Середня освіта (мова і література (турецька)) у Державному закладі „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”. Метою дослідження було виявити поінформованість та обізнаність студентів-сходознавців щодо сутності їх професійної підготовки, бачення ними себе як фахівців у певній галузі.

Результати свідчать про те, що більше третини (78 %) студентів вбачають сутність своєї професійної підготовки у вивченні китайської / турецької мови. Решта (22 %), окрім мовної підготовки, відмітили також країнознавчу, релігієзнавчу, філософську та літературну підготовку. 53 % респондентів вбачають себе вчителями або перекладачами після отримання ступені бакалавра, 26 % студентів виявили бажання продовжити навчання в магістратурі в Україні і потім визначатися із застосуванням своєї підготовки, 15 % висловили бажання працювати в представництвах східних компаній в Україні або за кордоном, але без конкретизації обов'язків, 6 % респондентів збираються отримувати магістерський ступінь із іншої спеціальності у країні, мову якої вивчають, тобто, фактично, збираються перекваліфікуватися.

Отже, з усього цього можна дійти висновку, що студенти, які отримують бакалаврську освіту з китайської і турецької мов в педагогічному університеті розглядають свою підготовку дещо однобічно, обмежено, некомплексно. Це, в свою чергу, актуалізує питання щодо розуміння ними сутності власної підготовки, і відповідно обумовлює тему цієї статті.

Загалом, поняття „підготовка” трактується як формування та збагачення настанов, знань і вмінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань [13], або як запас знань, досвід, здобутий у процесі навчання, практичної діяльності [14].

У “Великій сучасній енциклопедії” поняття “професійна підготовка” визначається як “процес оволодіння знаннями, вміннями та навичками, що дає змогу виконувати роботу у визначеній галузі діяльності [15]. Професійна підготовка має за мету прискорене набуття навичок, які необхідні для виконання визначеної роботи або групи робіт і не розуміє підвищення освітнього рівня тих, хто навчається” [16].

А. Кузьмінський, В. Омеляненко схожим чином тлумачать термін “професійна освіта” зазначаючи, що вона спрямована на оволодіння знаннями, вміннями та навичками й необхідна людині для виконання професійної діяльності [16].

Підготовка майбутніх фахівців-сходознавців здійснюється в класичних та педагогічних університетах, спеціальних лінгвістичних інститутах, науково-дослідних центрах, на спецкурсах різних факультетів у вищих навчальних закладах [17].

Згідно із В. Фединою процес підготовки майбутніх фахівців-сходознавців, передбачає зокрема такі форми організації як практична та класична. Практична – передбачає підготовку вузькоспеціалізованого фахівця-сходознавця, який би володів певними професійними знаннями у вузькій спеціалізації, з метою досягнення окремих практичних завдань; класична – відповідає за формування такого фахівця, для якого культура і ментальність іншого народу вивчається не лише з практичних цілей, але й набуває особистісної цінності [17].

У Законі України про вищу освіту зазначено, що “професійна підготовка – здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю” [18].

Як можна побачити специфіка педагогічного навчального закладу зобов'язує акцентувати увагу на тому, що його випускники-бакалаври є педагогами та отримують кваліфікацію вчителями певної східної мови і їх підготовка априорі орієнтована саме на це. Такий факт зобов'язав нас внести відповідні корективи у наше розуміння бакалавра у галузі сходознавства.

В результаті попереднього дослідження [4] було висунуто припущення, що бакалавр у галузі сходознавства це фахівець, який отримав кваліфікацію вчителя певної дисципліни (ймовірніше всього певної східної мови), і який демонструє у своїй професійній діяльності здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми із навчання певної дисципліни.

Також було визначено що, підготовка бакалаврів у галузі сходознавства в педагогічному університеті – це процес формування професійно-педагогічної компетентності, яка визначає здатність особи успішно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми із навчання певної сходознавчої дисципліни. При цьому беруться до уваги різноманітність форм і соціально обумовлених моделей поведінки, творчої діяльності та рівнів розвитку соціумів переважно азіатського просторового ареалу в контексті глобальної взаємодії культур і цивілізації [4].

Наукові доробки із числа проаналізованих літературних джерел стали підґрунтям для наступного кроку, а саме: для визначення компонентів підготовки бакалаврів у галузі сходознавства в педагогічному університеті.

Так, Т. Бугеря на підставі вивчення освітньо-професійної програми, освітньо-кваліфікаційної характеристики та концептуальних документів щодо підготовки бакалаврів розробила структурно-логічну схему змісту професійної підготовки. Узагальнюючи, цю схему можна звести до такої структури:

- засвоєння знань, умінь і навичок відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня (сьогодні актуальним є поняття «освітній ступінь»);

- відповідність рівня професійної підготовки виробничим функціям, типовим завданням діяльності та вмінням;

- сформованість системи соціально й професійно значущих якостей щодо розв'язання професійних проблем і завдань соціальної діяльності й умінь, які є відображенням наявності цих здатностей [19].

Л. Зданевич виділяє чотири компоненти професійної підготовки:

- мотиваційно-ціннісний компонент (мотиви, цілі, потреби щодо оволодіння та здійснення педагогічної діяльності);

- ціннісні орієнтації щодо самоактуалізації в обраній професії, творчого виявлення особистісних та професійно значущих якостей у різних видах педагогічної діяльності);

- когнітивно-фаховий компонент (сукупність науково-теоретичних знань про професійну діяльність взагалі та про роль професійно-педагогічної взаємодії в ній зокрема);

- інформаційно-комунікативний компонент (сукупність знань, умінь та здібностей, необхідних для ефективного педагогічного спілкування);

- рефлексивно-автодидактичний компонент (здатність критично оцінювати процес і результат власної педагогічної діяльності, усвідомлювати її значущість, ступінь відповідальності за результати цієї діяльності, пізнавати свої можливості для самореалізації в професії, обирати оптимальну стратегію професійної поведінки та подальшої самоосвітньої діяльності) [20].

Нарешті в дослідженні І. Богданової були визначені такі три складові професійної підготовки:

- змістова складова підготовки реалізується за рахунок оновлення змісту певних навчальних дисциплін;

- процесуальна складова реалізується за рахунок оновлення змісту педагогічних практик з метою

залучення студентів до розробки та впровадження індивідуальних навчально-дослідних завдань;

- особистісна складова реалізується за рахунок розвитку і формування певних особистих якостей [21].

Кожен із трьох авторів, виходячи із власного науково-теоретичного та емпіричного досвіду класифікує елементи професійної підготовки до різних груп і виводить своє визначення кожної з них. Така ситуація обумовлена тим фактом, що вони досліджують прояви однакового явища – професійної підготовки – серед представників різних галузей знань і спеціальностей. Але їх робота важлива тим, що вона стала підґрунтям для визначення компонентів підготовки бакалаврів у галузі сходознавства в педагогічному університеті.

5. Результати дослідження та їх обговорення

Було виокремлено навчально-теоретичний, практично-дослідний, особистісно-рефлексивний та мотиваційно-ціннісний компоненти.

Навчально-теоретичний компонент передбачає засвоєння знань, умінь і навичок відповідно до освітнього ступеня «бакалавр» і є відображений в освітньо-професійній програмі «Мова і література китайська/турецька» підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти – бакалавра – спеціальності 014 Середня освіта (мова і література (китайська/турецька)) розроблена згідно з вимогами Закону України «Про вищу освіту». Конкретизуючи, навчально-теоретичний компонент реалізується у циклі дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки; у циклі загально-професійної підготовки та у циклі дисциплін вільного вибору бакалавра. Специфічність підготовки бакалаврів у галузі сходознавства відображена, у вивченні таких дисциплін: «Вступ до фаху», «Практичний курс китайської/турецької мови», «Лінгвокраїнознавство Китаю/Туреччини» тощо.

Практично-дослідний компонент відповідає залученню студентів до розробки та впровадження індивідуальних навчально-дослідних завдань сходознавчого спрямування під час виробничої практики, написання індивідуальних проектів та курсових робіт. Цей компонент також відображений в освітньо-професійній програмі «Мова і література китайська/турецька» підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти – бакалавра – спеціальності 014 Середня освіта (мова і література (китайська/турецька)), і він реалізується у циклі дисциплін професійної і практичної підготовки. Цей компонент обумовлений динамічними, тобто змінними, аспектами: інтенсивним розвитком науки сходознавства; розширенням спектру спеціальностей фахівців-сходознавців, що зумовлює формування професійних знань, умінь, навичок діяльності у вузьких професійних сферах; прагненням до пізнання культурно-історичних цінностей східних народів [17].

Особистісно-рефлексивний компонент реалізується за рахунок розвитку і формування певних якостей. Тому, вирішення проблеми самостійного регулювання особистісним освітнім потенціалом бакалавра у галузі сходознавства є насувною для реалізації особистісної складової. Також цей компонент передбачає здатність критично оцінювати процес і результат власної педагогічної діяльності, усвідомлювати її значу-

щість, ступінь відповідальності за результати цієї діяльності, пізнавати свої можливості для самореалізації в професії, обирати оптимальну стратегію професійної поведінки та подальшої самоосвітньої діяльності.

Мотиваційно-ціннісний компонент вміщує мотиви, цілі, потреби щодо оволодіння та здійснення педагогічної діяльності в галузі сходознавства. Справа в тому, що сучасне сходознавство починає суперечку не за об'єкт дослідження, а за ракурс вивчення проблеми. Наприклад, сходознавець не зі сходу та сходознавець зі сходу відрізняються саме ракурсом розгляду питання. Перший має екстравертне, спрямоване на підкорення зовнішнього світу, другий має інтровертне, спрямоване на пристосування, логічне мислення. Тому ціннісні орієнтації щодо самоактуалізації в обраній професії, творче виявлення особистісних та професійно значущих якостей у педагогічної діяльності в галузі сходознавства, розвиток толерантного ставлення до ментальності, психологічних особливостей країн, народів Сходу є важливими аспектами мотиваційно-ціннісного компоненту підготовки бакалаврів в галузі сходознавства в педагогічному університеті.

6. Висновки

У підсумку зазначимо, що були вирішені всі завдання, поставлені на початку дослідження.

1. Актуалізовано питання щодо розуміння бакалаврами у галузі сходознавства сутності власної

підготовки в педагогічному університеті. В цьому допомогло дослідження у вигляді анкетного опитування, в результаті якого дійшли висновку, що студенти, які отримують бакалаврську освіту з китайської і турецької мов в педагогічному університеті розглядають свою підготовку дещо однобічно, обмежено, некомплексно.

2. Досліджено поняття професійної підготовки та виявлено, що вона загалом розглядається як та, що спрямована на оволодіння знаннями, уміннями та навичками й необхідна людині для виконання професійної діяльності взагалі. Стосовно бакалаврів у галузі сходознавства у педагогічному університеті виявлено, що їх підготовка – це процес формування професійно-педагогічної компетентності, яка визначає здатність особи успішно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми із навчання певної сходознавчої дисципліни. При цьому беруться до уваги різноманітні форми і соціально обумовлених моделей поведінки, творчої діяльності та рівнів розвитку соціумів переважно азіатського просторового ареалу в контексті глобальної взаємодії культур і цивілізацій.

3. Визначено і схарактеризовано навчально-теоретичний, практично-дослідний, особистісно-рефлексивний та мотиваційно-ціннісний компоненти підготовки бакалаврів у галузі сходознавства у педагогічному університеті.

Література

1. Сластенин, В. А. Педагогическая деятельность и проблема формирования личности учителя: Психология труда и личности учителя [Текст] / В. А. Сластенин. – М.: МГПИ, 1976. – № 1.
2. Курлянд, З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності [Текст]: уч. пос. / З. Н. Курлянд. – Одеса, 1995. – 160 с.
3. Богданова, І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій [Текст]: дис. ... д-ра пед. наук / І. М. Богданова. – К, 2003. – 439 с.
4. Oskina, N. O. Professional training of a bachelor of oriental studies at a pedagogical university [Text] / N. O. Oskina // Science and Education. – 2016. – Vol. 10. – P. 34–38. – Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2016_10_8
5. Линенко, А. Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності [Текст]: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / А. Ф. Линенко. – К., 1996. – 44 с.
6. Асадчих, О. В. Лінгвокомунікативний метод: принципи аналізу експериментального уроку на матеріалі японської мови [Текст] / О. В. Асадчих // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: Актуальні проблеми сучасного мовознавця. – К.: Знання України, 2006. – С. 84–88.
7. Довбня, К. В. Структурування змісту навчально-методичного-комплексу для майбутніх фахівців-сходознавців [Текст] / К. В. Довбня // Матеріали конференції Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2006. – С. 46–49.
8. Нестерова, О. А. Профессиональные компетенции в сфере разработки и реализации современных культурных стратегий [Текст] / О. А. Нестерова // Credo new. – 2016. – № 3 (87). – С. 1–13.
9. Балабанова, Г. П. Про перспективи сходознавства в Україні [Текст]: мат. наук.-пр. конф. / Г. П. Балабанова // Україна – країни Сходу: від діалогу педагогічних систем до діалогу культур та цивілізацій. – К., 2001. – С. 3–6.
10. Бастун, М. В. Особистісний підхід у допрофесійній підготовці учнів гімназій з вивченням східних мов [Текст]: автореф. дис. ... канд. психол. наук / М. В. Бастун. – К., 2005. – 21 с.
11. Брагинский, И. С. Проблемы востоковедения: Актуальные вопросы восточного литературоведения [Текст] / И. С. Брагинский. – М.: Наука, 1974. – 493 с.
12. Мухамеджанова, В. А. Текст и его роль в процессе обучения языку урду на младших курсах восточного факультета [Текст] / В. А. Мухамеджанова // Востоковедение. Вопросы филологии и методики преподавания восточных языков. – 1976. – № 507. – С. 63–66.
13. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений [Текст]. – Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1998. – 544 с.
14. Новый энциклопедический словарь [Текст]. – М.: Издательство „Рипол Классик”, 2010. – 2144 с.
15. Педагогика: Большая современная энциклопедия [Текст]. – Минск: Современное слово, 2005. – 720 с.
16. Кузьмінський, А. І. Педагогіка [Текст] / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання, 2007. – 447 с.
17. Федина, В. С. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців-сходознавців [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук / В. С. Федина. – К., 2009. – 22 с.
18. Закон України “Про вищу освіту” [Текст]. – Освіта України. – 2002. – № 17. – С. 2.

19. Бугеря, Т. М. Особливості та сутність професійної підготовки майбутніх учителів основ здоров'я [Текст] / Т. М. Бугеря // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2013. – № 4. – С. 25–29.
20. Зданевич, Л. Сутність і структура професійної підготовки майбутнього вихователя до роботи з дезадаптованими дітьми дошкільного віку [Текст] / Л. Зданевич // Гірська школа Українських Карпат. – 2013. – №8-9. – С. 59–63. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gasuk_2013_8-9_20
21. Богданова, І. М. Сутність підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в умовах рекреації [Текст] / І. М. Богданова // Наука і освіта. – 2016. – № 10. – С. 58–63. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2016_10_12

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Попова О. В.
Дата надходження рукопису 27.09.2017*

Оськіна Наталія Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра західних і східних мов та методики їх навчання, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна, 65020
E-mail: natalyaoskina1980@gmail.com

УДК 613/614-047.44

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.116722

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ЗДОРОВ'Я» В КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ: СТРУКТУРА, СУТНІСТЬ

© А. В. Беньковська

У статті автора в результаті теоретичного аналізу у контексті виховання свідомого ставлення до власного здоров'я старших підлітків у загальноосвітніх закладах, визначено сутність, структура здоров'я та схарактеризовано його структури та ознаки. На основі аналізу, узагальнення й систематизації наукових джерел теоретично проаналізовано, визначено сутність, структуру поняття «здоров'я» та схарактеризовано основні його складові та їх ознаки. Автор виокремлює такі складові здоров'я: фізичну, соціальну, духовну та психічну.

Ключові слова: *аналіз здоров'я, складові здоров'я, соціальне, фізичне, психічне та духовне здоров'я.*

1. Вступ

Здоров'я людини завжди вважалося і буде вважатися як одна з найвищих цінностей суспільства. Негативний екологічний стан навколишнього середовища, низька ефективність системи охорони здоров'я, зниження життєвого рівня провокують погіршення здоров'я дітей від самого народження. У сучасних умовах розвитку суспільства проблема збереження, зміцнення і розвитку здоров'я громадян набули особливої актуальності.

Для дослідження проблеми «Виховання свідомого ставлення до власного здоров'я старших підлітків у загальноосвітніх закладах» важливим є розгляд змісту поняття «здоров'я».

2. Літературний огляд

Зміст поняття "здоров'я" розглядали зарубіжні та українські дослідники. Досліджували активну діяльність людини за зміною в позитивну сторону, як оточуючих шкідливих факторів (не тільки екологічних, але й соціальних), так і порушень індивідуального здоров'я [1].

Визначали здоров'я не тільки як медико-біологічну, а й як соціально-педагогічну категорію [2], Автори досліджували цей термін як вплив фізіологічних та психологічних процесів на життєдіяльність людського організму [3]. Здоров'я розглядалося як соціальне, біологічне та психологічне благополуч-

чя [4]. Поняття визначалося з точки зору валеологічного підходу, і як одну із критеріїв медицини [5]. Як єдність біологічних і соціальних якостей [6]. Автором проаналізована фізична, психічна і соціальна адаптивність до різних умов життєдіяльності [7]. Досліджували соціально-педагогічні та духовно-моральні умови формування здоров'я [8].

Розглядалося поняття "здоров'я" як гармонійний розвиток фізіологічних та процесів [9]. Здоров'я розглядалося як гармонійний розвиток, який є передумовою самоствердження та пізнання оточуючого [4]. Досліджували у феномені гармонійного поєднання життєдіяльності організму [10]. Здоров'я розглядалося як багатовимірний цілісний феномен гармонійної життєдіяльності [5]. Вивчали, як соціально-біологічне та психологічне благополуччя здоров'я [9], та як єдність біологічних і соціальних якостей здоров'я [6]. Також визначили здоров'я як здатність організму зберігати рівновагу відповідно до віку та соціальних запитів [5]. Свого часу було вивчено фізичну, психічну і соціальну адаптивність до умов життєдіяльності [1], багатомірний і цілісний феномен гармонійної життєдіяльності людини [8].

Нас цікавить здоров'я, як сформований і очікуваний результат процесу виховання свідомого ставлення до власного здоров'я старших підлітків у загальноосвітніх закладах.